

On the streets of San Francisco

Per Mangset

Jeg møtte Dorte første gang "on the streets of San Francisco" i 1997. Vi hadde begge forvillet oss til en internasjonal konferanse i regi av AIMAC - "the International Association of Arts and Cultural Management".¹ Det var en dårlig konferanse; rotete organisert og svakt faglig nivå - iallfall for oss som ville være skikkelige kulturforskere. Som eneste nordiske deltakere på konferansen fant Dorte og jeg hverandre i lange spaserturer langs San Franciscos gater. San Francisco var ikke noen ufarlig by å ferdes i for uskyldige skandinaver, særlig ikke i de voldelige nedre bydeler. Godt da å være to. Jeg gikk - som norsk grubler og så stadig dystert ned i asfalten, mens Dorte - med sitt lyse danske sinn - derimot så mer opp imot himmelen. Men trass i våre ulike temperamenter unnfanget vi en felles idé der gatelangs i San Francisco, nemlig ideen til det som seinere skulle bli "the International Conference of Cultural Policy Research" (ICCP).²

Jeg hadde to år tidligere deltatt på en minst like kaotisk AIMAC-konferanse ved City University i London (1995). Fra tidlig på 1990-tallet og framover ble det arrangert flere lignende konferanser for forskere og undervisere som var interessert i kulturpolitikk og/eller "arts management". Det ble blant annet arrangert konferanser i Montreal, Paris, Barcelona og Warszawa - i tillegg til London og San Francisco.

*Per Mangset, seniorforsker, professor emeritus
Telemarksforsking
Per.Mangset@hit.no*

Europarådet, ENCATC² og AIMAC var blant arrangørene. Som enslig kulturfelt-forsker på småstedet Bø i Telemark, Norge, følte jeg meg litt faglig ensom på 1970- og 80-tallet. Fra 1990 og noen år framover satset jeg derfor på å skaffe meg et større faglig nettverk ved å delta på flere slike internasjonale konferanser.³ Det direkte faglige utbyttet var begrenset: De som deltok, interesserte seg ofte mer for undervisning enn for forskning. Det ble også fokusert mer på "arts administration" enn på "cultural policy". De franskspråklige deltakerne ville dessuten helst ikke snakke det felles "lingua franca", nemlig engelsk. De holdt hardnakket fast på bare å snakke det "verdensledende" kulturspråket fransk. Derfor insisterte de på tungvinte systemer med simultanoversettelse og hodetelefoner under konferansene. På flere av konferansene var det dessuten ikke begrenset taletid, slik at taletrengte og ordrike mellomeuropeere kunne holde på uhindret nesten til tilhørerne sovnet. Så det direkte faglige utbyttet var begrenset. Slike konferanser fungerte likevel som viktige uformelle møteplasser, der man kunne knytte faglige og personlige nettverk i kaffepausene. For egen del ble jeg blant annet kjent med Oliver Bennett, stifter og redaktør av "the International Journal of Cultural Policy" (IJCP) og sentral entreprenør innen internasjonal "cultural policy research", på et par slike konferanser. Det ble starten på et forskningsstrategisk samarbeid oss imellom de neste 20 årene.

Hvordan sto det til med den kulturpolitisk relevante forskningen da vi begynte å etablere slike internasjonale nettverk tidlig på 1990-tallet? Det var bare få

og spredte *nordiske* forskere som interesserte seg for forskning om kulturfeltet på 1960-, 70- og 80-tallet. Den svenske sosiologen Harald *Swedner* (1925-2004) ledet noen nordiske, kulturpolitisk relevante prosjekter på 1960- og 70-tallet.⁴ Den norske økonomen Arnljot *Strømme Svendsen* (født 1921) etablerte et lite kulturøkonomisk forskningsmiljø ved Handelshøyskolen i Bergen i samme periode (Egeland 1974; Strømme Svendsen 1994). Den svenske litteraturviteren og kulturadministratoren Sven *Nilsson* har siden 1970-tallet publisert en rekke skrifter om kulturpolitiske spørsmål (Nilsson 1984, 1999), men uten dermed å lede an i arbeidet for å skape et svensk kulturpolitisk forskningsmiljø. Derimot gjorde kulturadministratoren Carl-Johan *Kleberg* (født 1929) i det svenske Kulturrådet en viktig forskningspolitisk og -strategisk innsats for å fremme svensk, nordisk og internasjonal kulturpolitisk forskning på 1980- og 90-tallet. Han var blant annet en av initiativtakerne til Europarådets "Cultural policy review programme", som fra 1988 og framover resulterte i forskningsbaserte evalueringer av en rekke europeiske lands kulturpolitikk (jf. Europarådet 1988 og 1990 m.fl.). I flere nordiske land ble det dessuten igangsatt kulturpolitisk relevant forskning knyttet til nye kulturstudier (i "kulturarbeid", "kulturaradministrasjon", osv.) ved universiteter og høyskoler: I Norge ble det fra 1970-tallet og framover særlig startet opp slik forskning ved Telemark distriktshøgskole og Telemarksforskning (Mangset, Løyland, Røyseng m.fl.) og ved Rogaland distriktshøgskole (nå: Universitetet i Stavanger) (Rosenlund, Fossåskaret m.fl.). Etter hvert kom også Bedriftsøkonomisk Institutt (BI) (Gran, Røyseng m.fl.) og Høgskolen i Lillehammer (Vaagland, Helseth m.fl.) med. I Sverige ble det igangsatt generell kulturpolitisk relevant forskning med utgangspunkt i det bibliotekfaglige miljøet ved Högskolan i Borås rundt 1990 (jf. Enmark, Vestheim, Johannisson, Frenander m.fl.). I Finland ble det sosiologiske instituttet ved Universitetet i Jyväskylä - med Anita Kangas i spissen - det mest sentrale miljøet innenfor akademisk "cultural policy research".

Samtidig etterspurte statlige myndigheter - alt fra tidlig på 1970-tallet - mer instrumentell FoU til direkte støtte for utforming av kulturpolitikken. I Norge ble det for eksempel på 1970- og 80-tallet gjennomført undersøkelser av kunstneres inntektsforhold som støtte for utviklingen av den statlige *kunstnerpolitikken* (Kyrkje- og undervisningsdepartementet 1976;

NOU 1981:28). Det ble også gjennomført omfattende survey-undersøkelser av kommunal kulturpolitikk og -økonomi, som ledd i evalueringen av 1970-tallets nye desentraliserte kulturpolitikk (Kyrkje- og undervisningsdepartementet 1981). I Finland var sosiologen Ritva Mitchell en finsk og europeisk gründer innenfor den kulturpolitiske forskningen som sto offentlige myndigheter nær, etter hvert (fra 2002) også som leder for forskningsinstituttet "Cupore".

Men hva med Danmark? Hvordan utviklet den kulturpolitisk relevante forskningen seg hos våre danske venner? Her må jeg innta en litt subjektiv og bare delvis informert betrakterposisjon utenfra. Den første danske forskeren som markerte seg offentlig på dette forskningsfeltet, var - iallfall sett her oppe fra de norske "bjerge" - sosiologen Peter *Duelund* (født 1945). Den blide herr Peter hadde bakgrunn som kulturaktivist (som leder av "Huset" i København)⁵ og som konsulent for Nordisk Ministerråd.⁶ På 1990-tallet ledet han et stort forskningsprosjekt om dansk kulturpolitikk for Kulturministeriet, et prosjekt som resulterte i en bokserie på hele 17 bind (jf. blant annet *Duelund* 1995). Han etablerte også sitt eget *Nordisk Kultur Institutt*, som i navnet nok framsto som litt mer storslått enn det faktisk var. På 2000-tallet tok *Duelund* initiativ til et større nordisk komparativt forskningsprosjekt, som resulterte i bokverket "The Nordic Cultural Model" (2003). Peter *Duelund* har utvilsomt vært en sentral gründer innen dansk kulturpolitisk forskning. Det som særlig har kjennetegnet hans forskningsinnsats, er de store, dristige satsingene, den voluminøse produksjonen og den vedvarende inspirasjonen fra Jürgen Habermas. Men hvordan kunne han skrive så mye? Ifølge en anekdote har Peter *Duelund* vært en effektiv peripatetiker.⁷ Han pleide å ha lydkassetene fra intervjuene i den ene lommen med høretelefoner på øret, mens han dikterte teksten direkte til sine bøker i diktafon koplet til en spiller i den andre lommen.⁸

Men Peter *Duelund* har ikke vært alene på dette forskningsfeltet i Danmark. Dansk kulturpolitisk forskning har imidlertid vært mer preget av noen få sterke enkeltpersonligheter enn av brede forskningsmiljøer. *Duelunds* innsats sprang for eksempel ikke ut av miljøet rundt et "kulturarbeiderstudium" ved et universitet eller en høyskole, slik det for en stor del gjorde i de andre nordiske land. Men en annen markert dansk forsker på feltet - Jørn *Langsted* (født 1945) - hadde sin base i det kulturfaglige miljøet

ved et universitet, nemlig i dramaturgi i Aarhus. Langsted markerte seg med en rekke kulturpolitiske forskningspublikasjoner fra tidlig på 1980-tallet og framover. Han sto også for et viktig faglig oppsving for nordisk kulturpolitisk forskning som redaktør av Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift fra 2001 til 2006. For øvrig har Langsted også gjort seg bemerket som en hardtslående og velformulert kulturpolitisk polemiker og debattant. Men verken Duelund eller Langsted kan sies å ha etablert noe bredt, institusjonelt forankret forskningsmiljø - verken i Aarhus eller København.

Trine *Bille* etablerte seg tidlig som Nordens fremste kulturøkonomen. Kulturøkonomi - eller "cultural economics" - er en veletablert, men liten, internasjonal forskningsdisiplin.⁹ Trine tilhører en annen og yngre generasjon (født 1964) enn min gründer-generasjon av kulturpolitikk-forskere (som stort sett alle ble født på 1940-tallet). Trine bidro imidlertid alt på første halvdel av 1990-tallet til å etablere en type solid, akademisk kulturøkonomisk forskning i Norden. Til forskjell fra de mange mindre seriøse studiene av "kultur og næring", lot ikke Trines forskning seg like lett misbruke politisk. Trine Bille er trolig også den danske kulturpolitikkforskeren med størst internasjonal publisering og renommé.

Men det er altså ikke blitt utviklet noe bredere kulturøkonomisk eller kulturpolitisk forskningsmiljø rundt Trine Bille ved Copenhagen Business School. I den grad det er etablert et bredere dansk forskningsmiljø omkring kulturpolitikk, springer det heller ut av det bibliotekfaglige miljøet ved Danmarks Biblioteksskole (nå: "Det Informationsvidenskabelige Akademi" ved Københavns Universitet). Tidlig på 1990-tallet etablerte vi *norske* kulturpolitikkforskere et forskernetverk og årlige forskningskonferanser omkring sentrale kulturpolitiske forskningstema. Etter hvert deltok også andre *nordiske* forskere på disse konferansene, blant dem forskere fra Danmarks Biblioteksskole. Slik jeg husker det, beveget de danske kollegaene seg tematisk i spenningsfeltet mellom smalere bibliotekforskning og mer generell kulturpolitisk forskning. Men i 1998 tok Biblioteksskolen et prinsipielt viktig skritt ved å etablere et eget "Center for Kulturpolitiske Studier". Ambisjonen var altså å dekke det bredere kulturpolitiske feltet, ikke bare bibliotekforskning. Mens flere andre nordiske institusjonsdannelser på dette forskningsfeltet har slitt med å etablere varig virksomhet på høyt kvalitetsnivå, ser

det ut til at Danmark med dette har etablert et ganske stabilt og solid forskningsinstitutt for kulturpolitisk forskning. Entreprenøren bak senterdannelsen, og senterleder siden starten, var selvsagt Dorte Skot-Hansen.

Når man studerer Dortes CV, ser man at hun har levert en lang rekke kulturpolitisk relevante forskningsbidrag - helt siden slutten av 1960-tallet. Mye har handlet om lokalkultur, folkeopplysning og bibliotek. Jeg må tilstå at alt dette gikk meg hus forbi på 1970- og 80-tallet. Det var først på 1990-tallet - og særlig med boken "Holstebro i verden - verden i Holstebro" (1998) - at jeg fullt ut oppdaget at Danmark med Dorte hadde fostret en fremragende kulturpolitikkforsker og kultursosiolog. Byen Holstebro hadde jeg riktignok hørt mye om i norske kulturpolitiske kretser lenge før. For norske kulturpolitikere og kulturbyråkrater på 1970- og 80-tallet var den mytologiske danske byen "Holstebro" det endelige beviset på at satsing på kultur kunne "lønne seg". Derfor valfartet de ofte til Holstebro for å beskue dette mirakelet og ta lærdom med hjem til sitt eget lokalsamfunn. Gjennom sin kultursosiologiske analyse av Holstebro viste imidlertid Dorte at virkeligheten var mer kompleks: Det handlet mye om vellykket strategisk image-bygging i spennvidden mellom modernitet, tradisjon og kunstfaglige hierarkier. Seinere har Dorte publisert en lang rekke rapporter og artikler, blant annet om dansk kulturpolitikk generelt, bibliotekpolitikk, opplevelsesøkonomi, byutvikling og fransk kulturpolitikk (Skot-Hansen 2003, 2009 og 2013).

Men her skulle det primært handle om utvikling av møteplasser og miljøer for kulturpolitisk relevant forskning. Hva ble resultatet av vårt møte på "the streets of San Francisco" i 1997? Mens vi vandret gatelangs i San Francisco, var vi enige om at en ny, internasjonal kulturpolitikk-konferanse måtte ha en mer akademisk forskningsprofil. Den burde være tverrfaglig - altså åpen for kulturforskere med ulike typer samfunnsvitenskapelig eller humanistisk disiplinbakgrunn. Vi burde dessuten kvitte oss med det instrumentelle "advocacy"-preget som mange tidligere konferanser hadde hatt. Det var ikke vår oppgave, som kritiske forskere, å være blinde lakeier for kulturpolitiske maktinteresser. Det måtte dessuten være en viss forskningsmessig kvalitet over "papere" som skulle presenteres på konferansene. Derfor måtte det etableres et portvoktersystem av fagfeller som skulle vurdere innsendte abstracts til konferansene.

Det måtte også etableres et ryddig grunnlag for faglig diskusjon og kritikk under selve konferansen, det vil si et opplegg med "panels" og opponenter. Våre dårlige erfaringer med ustoppelig taletrengte mellomuropeere tilsa også at alle deltakere som skulle presentere et "paper", måtte få nøyte tilmålt taletid - og at alle måtte være vel forberedt til framlegging. Papere som skulle presenteres, måtte også innsendes til en såpass tidlig frist at opponenterne fikk mulighet til å forberede sine opposisjoner. Kort og godt: Vi tok til orde for å organisere en internasjonal konferanse med solid akademisk profil og med nordisk-puritansk orden.

Jeg tok med meg ideen hjem fra San Francisco og søkte Norges forskningsråd om støtte til en slik internasjonal konferanse.¹⁰ Den første ICCPR-konferansen ble arrangert - i relativ beskjedenhet - ved Universitet i Bergen, Norge, høsten 1999. Forskningsrådets Senter for kulturstudier ved UiB gikk inn som aktiv arrangør. Denne konferansen - og alle de etterfølgende - er blitt arrangert i et samarbeid mellom en internasjonal vitenskapelig komité og "the International Journal of Cultural Policy" (ved redaktør Bennett). Seinere har det vært arrangert tilsvarende, men større, konferanser i Wellington, New Zealand (2002), i Montreal, Canada (2004), i Wien, Østerrike (2006), i Istanbul, Tyrkia (2008), i Jyväskylä, Finland (2010), i Barcelona, Spania (2012) og i Hildesheim, Tyskland (2014). I skrivende stund står den 9. ICCPR-konferansen for døren i Seoul i Sør-Korea (juli 2016). Etter de første konferansene ble det publisert flere ICCPR-konferansenumre av "the International Journal of Cultural Policy" (IJCP). En rekke konferanse-papere har også seinere blitt bearbeidet til artikler i IJCP. Konferansen har utvilsomt utviklet seg til å bli den viktigste internasjonale møteplassen for forskere på dette feltet.

Men det var altså "on the streets of San Francisco" i 1997 at det hele startet. For å forankre og videreføre ideen ble det altså etablert en internasjonal vitenskapelig komité, samt et fast samarbeid med IJCP. Disse to elementene har bidratt til konferansens kontinuitet og faglige profil framover. Så vidt jeg husker, hadde ikke Dorte noe ønske om å være med i den vitenskapelige komiteen fra starten. Det var kanskje fordi hun da sto midt oppe i oppbyggingen av sitt danske "Center for Kulturpolitiske Studier". Men Dorte har deltatt på alle eller de fleste ICCPR-konferansene siden starten. Hun har alltid bidratt aktivt og ryddig

som opponent, panel-leder og/eller med eget paper. Dessuten har hun - ofte på kort frist - bidratt til å løse et av konferansens mest utfordrende (og for meg personlig umulige) oppgaver, nemlig å holde festtalen under konferansemiddager. Alltid uredd og spirituell.

Vi har vært en generasjon av kulturforskere som - for mitt vedkommende litt uforvarende - kom til å bli forskningsentreprenører for utvikling og akademisering av et forskningsfelt - "cultural policy research" - både i og utenfor Norden. Men nå er mange av oss gått av med pensjon - eller på vei over i pensjonisttilværelsen: Geir Vestheim og jeg er begge blitt pensjonister i Norge; Anita Kangas er blitt professor emerita i Finland; Anders Frenander og Svante Beckmann er blitt pensjonister i Sverige; Jørn Langsted og Peter Duelund har overlatt stafettpinne til neste generasjon i Danmark. Nå ringer klokken også for Dorte. Hvordan vil det gå med forskningsfeltet framover? Gamlinger som forlater skuta, tror ofte at de er uunnværlige. Men det er det ingen grunn til. Det kommer selvsagt til å gå helt utmerket. Dessuten har også pensjonisttilværelsen sin sjarm, ikke minst hvis man kan forsette og pusle med litt forskning. Så lenge det varer.

Tenk bare etter hvem som følger etter oss: Vi kan kanskje snakke om to generasjoner av etterfølgere. I den første generasjonen har vi flinke folk som Sigrid Røyseng, Ole Marius Hylland og Knut Løyland i Norge, Jenny Johannisson og Roger Blomgren i Sverige, Miikka Pyykkönen og Tobias Harding i Finland - og Trine Bille, Louise Ejgod Hansen og Nanna Kann-Rasmussen i Danmark. I tillegg har vi en yngre generasjon av forskere som nylig har disputert, eller som kanskje ikke har disputert ennå. Her yngler det av talenter. Som gammel mann kjenner jeg dessverre ikke til alle disse unge. Men jeg blir litt slått til jorden når jeg skrur på høreapparatet for å høre velformulerte gullkorn fra unge og uredde forskere på forskningskonferanser. Hvis det ikke går over hodet på meg. Det er altså all grunn til å stille store forventninger til denne enda yngre generasjonen, for eksempel til Håkon Larsen, Bård Kleppe, Heidi Stavrum og Mari Torvik Heian i Norge og til Linnéa Linsköld og Sofia Lindström i Sverige. Og til alle de unge finske og danske forskerne på feltet som jeg ikke har møtt.

Så kjære Dorte: "Nu hvil Dig, Borger! Det er fortjent!"¹¹

Notes

1. AIMAC ble etablert i Montreal i 1991.
2. ENCATC= the European Network of Cultural Administration Training Centres. ENCATC ble etablert i Warszawa i 1992. EU medfinansierer nettverket, jf. <http://www.encatc.org/>
3. Jeg var på slike konferanser i London, Paris, Barcelona, Warszawa og San Francisco i perioden 1990-97.
4. Deriblant det såkalte 5-byprosjektet, som var en studie av fem nordiske byers kulturliv (Åkerreiry, Tampere, Esbjerg, Örebro og Stavanger, jf. Rosenlund/Wilhelmsen 1976; Mangset 1981) og prosjektet "Teatern som social institution" (Swedner/Egeland 1974).
5. <http://politiken.dk/kultur/ECE950009/huset-i-magstraede-fylder-40-med-fynd-og-klem/>
6. https://da.wikipedia.org/wiki/Peter_Duelund
7. Omvandrende filosof.
8. Jeg vet ikke om anekdoten medfører riktighet, men kanskje?
9. The "Association for Cultural Economics" ble etablert i 1973, <http://www.medculture.eu/information/news/call-papers-association-cultural-economics-international-19th-conference>, mens Baumol og Bowens klassiske studie fra 1966 ofte regnes som det faglige startpunktet for disiplinen.
10. Jeg fikk støtte fra Program for kulturstudier i Norges forskningsråd innenfor rammen av forskningsprosjektet "Mange er kalt, men få er utvalgt", jf. Mangset 2004.
11. Fra Henrik Wergelands dikt "Til Herman Foss" (1837).

Referencer

Baumol, WJ & Bowen, WG (1966). *Performing Arts - The Economic Dilemma. A Study of Problems com-*

mon to Theater, Opera, Music and Dance. M.I.T. Press, Cambridge, Massachusetts/London, England.

Duelund, P (1995). *Den danske kulturmodel. En ide-politisk redegørelse*. København: Nordisk kulturinstitut/KLIM.

Duelund, P (red.) (2003). *The Nordic Cultural Model*. Nordic cultural policy in transition. København: Nordic Cultural Institute.

Europarådet (1988). *La politique culturelle de la France*. Programme européen d'évaluation, Paris.

Europarådet (1990). *Statlig kulturpolitikk i Sverige. En svensk rapport till Europarådet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Egeland, B (1974). Teatrets økonomi. I.: Swedner, H./Egeland, B. (red.) *Teatern som social institution*. Akademisk Forlag/Studentlitteratur, København/Lund.

Kirke- og undervisningsdepartementet (1976). *St. meld. nr. 42 (1975-76) Kunstnerne og samfunnet*, Oslo.

Kyrkje- og undervisningsdepartementet (1981). *Kulturpolitikk for 1980-åra*. Oslo: KUD.

Mangset, P (1981). *Kulturaktiviteter og fritidsbruk. En intervju-undersøkelse*. Arbeidsrapport nr. 2 fra Kulturprosjektet: Studier i Stavangers kulturliv og kulturpolitikk. Rogaland distriktshøgskole.

Mangset, P (2004). *Mange er kalt, men få er utvalgt*. Rapport nr. 215, Telemarkforskning, Bø.

Mangset, P (2010). Etablering av nye kulturstudier innenfor academia. "Cultural studies" og "cultural policy research" - dialog eller konflikt? *Tidsskrift for kulturforskning* 2010 ; Volum 9.(4), s. 23-38.

Mangset, P (2015). Sosiologiske studier av kulturpolitikk. I: Larsen, H. (red.): *Kultursosiologisk forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Nilsson, S (1984). *Vägen till kulturpolitiken. Kulturren och samhällsförändringen*, Stockholm: Liber.

Nilsson, S (1999). *Kulturens vägar. Kultur och kulturpolitik i Sverige*. Malmö: Polyvalent.

NOU 1981:28 (1981). *Inntektsforhold for kunstnarar*.

Rosenlund, L & Wilhelmsen, LJ (1976). *Unity and Diversity of Nordic Cultural Life. An introductory report on the five towns project*. Rogaland distrikthøgskole.

Skot-Hansen, D (1998). *Holstebro i verden - verden i Holstebro. Kulturpolitik og - debat fra tresserne til i dag*. Århus: Klim.

Skot-Hansen, D (2002). Danish cultural policy - From monoculture to cultural diversity. *The International Journal of Cultural Policy*. Vol. 8/No. 2, s. 197-210.

Skot-Hansen, D (2009). Danske museer som børs eller katedral: Udfordringer fra oplevelsessamfund og oplevelsesøkonomi. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, vol. 12, no. 1, s. 140-167.

Skot-Hansen, D (2013). Fransk kultur i undtagelsestilstand - franske kunst- og kulturarenaer i en digital æra. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, vol.16/issue 02, s. 201-216.

Strømme Svendsen, A (1994). *Kulturøkonomi*, Bergen/Stavanger: Rogaland mediesenter.

Swedner, H & Egeland, B (red.) (1974). *Teatern som social institution*. København/Lund: Akademisk forlag/Studentlitteratur.